

ئەو دەمەي مەرۇف دلسوزانە ستران دەپىرەت

ئويندەنەو دەپەكى كىشى بۇ پەنباو سى سترانى عاشقانى شەمس لەنگەرورى

مەھمەد كوردۇ

بەشى دووھەم كوتابى

دوای خویندەنەو دەي شىعەرەكانى شەمس لەنگەرورى، يەكەمىن ھەستىك كە لە مندا درووستبوو ئەو دەبوو كە گومانم نەبوو لە بەردەمى شاعىرىكى گىرنگدام. ھەستىم كىر شىعەرىك دەخوینمەو ھەجوازە لەو شىعەرەنەي پېشىتر خویندەنەو مەنەو. ھەر لەخۇمەو ھە كۆلۇمبىس بىر كەوتەو كە ئەمىرىكى دۇزىيەو، ھەستىم كىر مېنىش كىشورەرىك يان راستىر دىنەيەكى تازەم دۇزىيەتەو. ئەم ھەستە بۇ مەن مایەي خۇشحالىيەكى گەرە بو. بەم بۇنەيەو زۆرتىن پىرۇزبايىو گەرمتىن دەستخۇشى لە مەريوان ھەلەبجەي دەكەم كە ئەم دەقە جوانانەي ھەلبۇزاردووەو بەو زمانە جوانە كىردوونى بەكوردى. ھەلبەت دەبىت ئەو ھەش بلىم كە مەن فارسى نازانم قەسەكانم تەنھا پەيوەندىيان بەو ھەرگىزانە كوردىيەكەو ھەيە.

مەن لەم خویندەنەو كورتەدا دەمەوئىت تەنھا قەسە لەيەك لایەنى شىعەرەكانى شەمس لەنگەرورى بەكەم، كە بەلای مەنەو دىارتىن تايبەتەندى شىعەرەكانى ئەو لەو لایەنەدايە. مەبەستىم ناراستەوخۇيە لە زمان و وینە شىعەرىيەكانى ئەم شاعىرەدا. ئەم، بۇ ئەو دەي خۇي لە شىعەرىكى راپۇرتئامىز پىرۇزىيەت و گەمەيەك بەوشەكان بىكات و لە تەنىشتى يەكيان ھەلبۇگىرەت و بەجۇرىكان دابىنەتەو لە زاكىرەي خوینەردا بىمىنەو، ھەولەدات ھەرگىز، يان زۆر دەگمەن و بە ناچارىي نەبىت، شتەكان بە راستەوخۇي دەرنەبىت. بۇ نمونە كاتى دەيەوئىت بە دلدارەكەي بلىت: مەن ناتوانم تۆ لە بىرى خۇم بىمەو، بەم شىوہ راستەوخۇيە پىي نالىت، بەلكو دەلىت:

لە بىرم كىردوويت

وەك چەقۇيەك لە دلدا

چەند دەربىرىنىكى سادەو چەند شاعىرانەيە، ئاخىر كى ھەيە لە دنيادا بتوانىت چەقۇيەك لە نىو دلدا لە بىر بىكات؟! ئاخۇ بەراستى ئەوانەي قول قول لەنىو دلماندا دەژىن، لەبىر كىردىيان لە لەبىر كىردىنى چەقۇيەك ناچىت لە دلدا؟! چەقۇ ھىمايەكى ئاشكرای دلرەقى و ئازارەبخشىنە، شەمس دەيەوئىت لەرىگای ئەم چواندەنەو زۆر ناراستەوخۇ پىمانبلىت عەشق رەھەندى دلرەقى و ئازارىشى ھەيە، بەلام جوانىيەكانى ئەو ھەندە زۆر گەرەو شىرىن، كە ئەو دلرەقى و ئازارەش جوان دەكەن و وا دەكەن عاشق ئەوانىشى خۇشبوئىت.

دەيەوئىت پىمان بلىت عەشق ئەو ھەندە بەدەسەلات و خاوەن چەبەرەوتە كە رەنگى خۇي تەنانت بە دلرەقى و ئازارىش دەبەخشىت و واش لە مەرۇقەكان دەكات كە ئەويان خۇشويست و قەدەرى خۇيان بەو سپارد، ئىدى ھەموو ئەو شتەنەشيان خۇشبوئىت كە رەنگى ئەويان لەخۇگرتووە.

نەخشەيەك لە بەھەشتەو دەبىنم لە دوورەو

لەگەل دوو رووبارى ھەنگویندا بە خشكە خشك

خۇيان دەگەيەننە مالەكەي مەن.

چەند جوانە، بۇ ئەو دەي بە دلدارەكەي بلىت تۆ بەھەشتى منىت، يان تۆ بەھەشت بۇ مەن دەسازىنىت، چە شاماتىكى شاعىرانەي رەخساندووە.

بالى لەنەخشەيەكى بەھەشت رواندووەو رووبارە ھەنگوینەكانى بەھەشتى بەرادەيەك بەعەشقى خۇي سەرسام كىردووە،

كە ئۇقرەيان لىھەلگىراوہو بە خشكە خشك خۇيان دەگەيەننە مالى ئەو، كە مالى عەشقە لە راستىيدا. بۇ ئەو دەي باشتر لە ناراستەوخۇيى زمان و وینە شىعەرىيەكانى شەمس تىگەين، دەبىت بىرسىن: بۇچى نەخشەكە يەك نەخشەيەو رووبارە ھەنگوینەكان دووان؟ نەخشەكە كامەيەو رووبارەكان كامانەن؟ دەشیت نەخشەكە خۇدى دلدارەكەيەي و

ر و ب ا ر ه

ھەنگوینەكانىش مەمكەكانى دلدارەكەي بن.

شەمس بەم شىوہ پىمان دەلىت: دلدارەكەم لەجوانىيدانەخشەيەكى بەھەشتەو مەمكەكانى دوو رووبارى ھەنگوین. ئەو دەتوانىت بە جوانى مېھرەبانىيەكانى خۇي دىارىيەك لەبەھەشتەو بە چاوو بە رۇحى مەن بېخشىت و دوو رووبارى ھەنگوینىش بختە بەردەست، تاكو بتوانم ئۇقرە بگرم و ھەست بە ئارامى بەكەم.

بەلى ئەو بە جوانى مېھرەبانىيەكانى خۇي ئەم كارە بۇ مەن دەكات و منىش بە سترانە عاشقانەكانم بە دلە لىوانلىو لە عەشقەكەم ئەو ھەتا بىلم لەو رواندووەو رووبارە ھەنگوینەكانىم خستتە سەماو واملېكردوون بە خشكە خشك خۇيان بگەيەننە مالەكەم.

بۇنى كراسەكەت وەك بەفرى بەھار ھەموو ژوورەكانى سپىكردووە. ئەمە لەبرى ئەو دەي بلىت بۇنى كراسەكەت مالى مەن سپىو رووناك دەكاتەو، يان لەبرى ئەو دەي بلىت تۆ مالى مەن سپىو رووناك دەكەيتەو. بىگومان كراس دەلالەتتىكى (جنسى) ھەپەو شەمس دەيەوئىت زۆر ناراستەوخۇ بلىت مەن ناتوانم عەشق و جنس لەيەكەي جىباكەمەو تەنھا بە رووبارە ھەنگوینەكان -كە ئەوانىش دەلالەتتىكى جنسىيان ھەيە بەلام بەجۇرىكى دى- ئۇقرە بگرم و ئارام بىمەو.

دەيەوئىت پىمان بلىت ئەو جنسە لەگەل خۇشەويستەكانماندا كە دەتوانىت وەكو

بەفرى بەھار روومان فىنك بىكاتەو ھەو ژوورە رەشو تارىكەكانمان بۇ سپىو رووناك بىكاتەو.

شتىكى دى كە ومان لىدەكات ئەم كۆپلەيە بەم شىوہ جنسىيە بخوینىيەو، بۇنى ئەو كراسەيە.

بۇن جگە لەو دەي پەيوەندى راستەوخۇي بە خەبەر كىردەنەو دەي ھەستى جنسىيەو ھەيە لە مەرۇقدا، پەيوەندى قولى بەو شتەشەو ھەيە كە ئەو بۇنەي ھەلگرتووە. بۇنى كراس لە راستىيدا بۇنى لەشى خاوەنكەيەتى.

واتە شەمس وىستويەتى بلىت بۇنى لەشى تۆ نەك كراسەكەت، يان راستىر لەشى تۆ نەك كراسەكەت، رۇحى داگىرساوى

مەن فىنك دەكاتەو ھەو

ژيانى رەشو تارىكە سپىو رووناك دەكاتەو. وەلى ئەو

لەبرى ئەم راستەوخۇيە ھەولېداو ھەو ناراستەوخۇيە ئەمە بلىت.

تۆ خۇرى پشكوتوويت و خۇيى گىلاسە نەگەيوەكان لە خۇتا دەشارىتەو.

شەمس لە رىگای ئەم چواندانەو بەشىوہيەكى زۆر ناراستەوخۇ شاعىرانە وەسفى

دلدارەكەي دەكات كە رەنگى سوورو سپى، يان سپىو ئالە، وەلى وەك دەبىنن بەھىچ جۇرىك نە وشەي سپىو نە سوور، يان ئالى بەكار نەھىتاو.

نغرۇبە

نغرۇبە لە ئاوى دەرياچەكانداو ئاوەكە بشۇ نغرۇبە لەدەشتى ئاگرى تىنووداو ئاگر گەرمىكەرەو ھە

دەم بخەرە ناو دەمى زەوى

گىيانىكى نوئى بەم مردووە بېخشە.

وەك دەبىنن شەمس لىرەدا لەبرى ئەو دەي بلىت تۆ دەتوانىت رۇحى مەن، يان ژيانى مەن بشۇرىت و پاكى بەپتەو، ناراستەوخۇدەلىت تۆ دەتوانىت ئاويش بشۇرىت!

لەبرى ئەو دەي بلىت تۆ دەتوانىت رۇحى مەن، يان ژيانى مەن گەرم بەپتەو، بە ناراستەوخۇيەكى شاعىرانەدەلىت تۆ دەتوانىت ئاگرىش گەرم بەپتەو.

لەبرى ئەو دەي بلىت تۆ دەتوانىت دەم بخەيتە ناو دەمى مەن و گىيانىكى نوئىم پىبەخشىت، كە بى تۆيى وەكو مردوويەكى لىكردووم، دىسان ناراستەوخۇ شاعىرانەدەلىت تۆ دەتوانىت گىيانىكى نوئى بە زەويش بېخشىت كە بەبى تۆ ئەويش مردووە. پىبەكەنو

كەشتىيەكى ئاوارە

رىنمايى بەكە بەرەو دوورگەيەك كە تەنیا كالای بۇ تۆ پىبە.

ئەمە لەبرى ئەو دەي بلىت مەن كە مەن ھەموو كالاکانم بۇ تۆن، بەبى تۆ سەرگەردانم و نازانم روو بەكەمە كۆي و بچمە لای كى؟

شەمس لەجىياتى ئەو دەي بلىت تۆ لەمانگ جوانترىت و ئەو سەرسامە بە جوانى تۆ، دەلىت: مانگ ھەزار سالە دواین دەستتووسەكانى خۇي بۇ تۆ دەنېرىت.

لە جىياتى ئەو دەي بلىت مەن بۇيە دلم بەمەرۇقوونى خۇم خۇشە، كە دەتوانم لەگەل تۆ قەسەبەكەم، دەلىت:

باو ھەوا بىر لەو دەكەنەو ھە

بۇچى مەرۇف نىن

تا لەگەل تۇدا بدوین.

لەجىياتى ئەو دەي بلىت عەشق دەتوانىت لە تارىكتىن و رەشتىن روژو مانگو سالەكاندا دل و رۇح بوونى مەرۇف رووناك بىكاتەو، دەلىت:

ئەمشەو

زەرياکان رەشن

باورته ورتى رەشە

بالندەو گىلاسەكانىش رەشن

دلئى مەن رووناكە

تۆ دىت.

دوچار لەجىياتى ئەو دەي بلىت تۆ نىخ بە ژيان و بوونى مەن دەبەخشىت و نەمىرم دەكەيت و دەمبەيتە ئاستى (حافزەو، دەلىت:

شوشەيەكى ساختە بووم

كىردتم بە بلوور

زارىكى بىكەك بووم

كىردتم بە ئايەتى نوور

تارمايەك بووم

كىردتم بە ھەتاويك

دەنگە دەنگىك بووم

كىردتم بە مۇسقىاى فاگنەر

لەبەردىكى شكاووہ

بە بودايەك،

لە تەقىنەو دەي ئەستىرەيەكەو ھە

مەنت كىردە نەيزەكىك

تا بفرم و

بەكەومە ناو غەزەلەكانى حافزەو.

ئىدى لەم جۇرە دەربىرەن دەستەواژەو وینە شىعەرىيە لای شەمس زۆرن و ئامادەي بەردەواميان ھەيەو توانويانە زمانى ئەو بەكەن بە زمانىكى شىعەرىي چىرو ناراستەوخۇو ئىجابەخش و خەيال تەقىنەرەو، وەلى بەداخەو ھەمە لىرەدا بواری ئەو ھەمان نىيە ھەمويان بەسەر بەكەينەو. ھىوادارىن توانيىممان بەو چەند نمونەيە مەبەستەكەمان بەباشى روون بەكەينەو. دووبارە پىرۇزبايى و دەستخۇشى لە ھەرگىزى ئەم دىوانە (بچوك، بەلام گەرە) يە دەكەم.